

หลักเกณฑ์และกรอบแนวทาง ในการอนุรักษ์พื้นที่ชุ่มน้ำและพื้นที่ชุ่มน้ำ

คณะกรรมการจัดทำแผนการอนุรักษ์พื้นที่ชุ่มน้ำและพื้นที่ชุ่มน้ำ
คณะกรรมการทรัพยากรน้ำแห่งชาติ

คำนำ

คนไทยส่วนใหญ่มีวิถีชีวิตเกี่ยวข้องกับพื้นที่ชุ่มน้ำ ทั้งทางด้านการดำรงชีวิต ทางสังคม วัฒนธรรมประเพณี การสัญจรทางน้ำ การพักผ่อนหย่อนใจ รวมทั้งเป็นแหล่งรายได้สำคัญ สำหรับชุมชนท้องถิ่นในชนบท ปัจจุบันพื้นที่ชุ่มน้ำของประเทศไทย มีสภาพเสื่อมโทรมและ จืดความสามารถในการรองรับน้ำลดลงอย่างรวดเร็ว เนื่องจากสาเหตุหลัก 4 ประการ คือ การบุกรุกพื้นที่เพื่อการใช้ประโยชน์ การตื้นเขินของแหล่งน้ำ การปล่อยน้ำเสียลงในแหล่งน้ำ การแพร่ระบาดของพันธุ์พืชและพันธุ์สัตว์ต่างถิ่น

การป้องกันและบรรเทาปัญหาความเสื่อมโทรมของพื้นที่ชุ่มน้ำไม่สามารถดำเนินการ ได้อย่างมีประสิทธิภาพ เนื่องด้วยไม่มีการกำหนดและแสดงแนวเขตพื้นที่ชุ่มน้ำที่ชัดเจน ภาครัฐ ขาดการติดตามตรวจสอบและบังคับใช้กฎหมายในการควบคุมและดูแลรักษา การขาดความ ตระหนักและความเข้าใจในความสำคัญของพื้นที่ชุ่มน้ำ ผลประโยชน์จากความสมบูรณ์และ ความเสียหายจากความเสื่อมโทรมของพื้นที่ชุ่มน้ำ ที่มีต่อสังคมแวดล้อม ทั้งด้านนิเวศ สังคม และเศรษฐกิจ

ดังนั้นคณะกรรมการทรัพยากรน้ำแห่งชาติ ได้เล็งเห็นความจำเป็นที่ต้องมีการวาง หลักเกณฑ์และกรอบแนวทางในการอนุรักษ์ฟื้นฟูพื้นที่ชุ่มน้ำเพื่อรักษาสภาพและฟื้นฟูสภาพ พื้นที่ชุ่มน้ำ จึงได้แต่งตั้งคณะกรรมการจัดทำแผนการอนุรักษ์ฟื้นฟูแหล่งน้ำและพื้นที่ชุ่มน้ำ เพื่อกำหนดหลักเกณฑ์และกรอบแนวทางในการอนุรักษ์ฟื้นฟูพื้นที่ชุ่มน้ำ โดยแบ่งเป็น 2 ประเภท คือ หนอง บึง ทะเลสาบน้ำจืด และแม่น้ำลำคลอง ซึ่งมาตรการจะแบ่งเป็นมาตรการ ใช้สิ่งก่อสร้างและไม่ใช้สิ่งก่อสร้าง โดยหวังว่าเมื่อได้รับการนำไปสู่การปฏิบัติจะสามารถลด ปัญหาความเสื่อมโทรมและฟื้นฟูสภาพนิเวศรวมทั้งการใช้ประโยชน์ได้อย่างมีประสิทธิภาพ

รศ.ดร. อภิชาติ อนุกุลอำไพ

ประธานคณะกรรมการจัดทำแผน
การอนุรักษ์ฟื้นฟูแหล่งน้ำและพื้นที่ชุ่มน้ำ

สารบัญ

หน้า

คำนำ

สารบัญ

คำจำกัดความของพื้นที่ชุ่มน้ำ	1
ลักษณะทั่วไป	1
คุณค่าและความสำคัญ	2
สภาพปัญหาของพื้นที่ชุ่มน้ำ	4
สาเหตุที่นำไปสู่ปัญหาความเสื่อมโทรมของพื้นที่ชุ่มน้ำ	5
แนวนโยบายและข้อกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการจัดการพื้นที่ชุ่มน้ำ	7
หลักเกณฑ์และกรอบแนวทางในการอนุรักษ์พื้นที่ชุ่มน้ำและพื้นที่ชุ่มน้ำ	9
หลักเกณฑ์และกรอบแนวทางในการอนุรักษ์พื้นที่ชุ่มน้ำ บึง ทะเลสาบน้ำจืด	12
หลักเกณฑ์และกรอบแนวทางในการอนุรักษ์พื้นที่ชุ่มน้ำ ลำคลอง	26
ดัชนีคำย่อ	39
คำสั่งคณะกรรมการทรัพยากรน้ำแห่งชาติ	40

พื้นที่ชุ่มน้ำ (Wetland)

คำจำกัดความของพื้นที่ชุ่มน้ำ

อนุสัญญาว่าด้วยพื้นที่ชุ่มน้ำ หรือ อนุสัญญาแรมซาร์ (Ramsar Convention) ได้ให้คำจำกัดความของพื้นที่ชุ่มน้ำ (Wetlands) หมายถึง "พื้นที่ลุ่ม พื้นที่ราบลุ่ม พื้นที่ลุ่มชื้นแฉะ และพื้นที่น้ำตื้น มีน้ำท่วม มีน้ำขัง พื้นที่พรุ พื้นที่แหล่งน้ำ ทั้งที่เกิดขึ้นเองตามธรรมชาติและที่มนุษย์สร้างขึ้น ทั้งที่มีน้ำขังหรือท่วมอยู่ถาวรและชั่วคราว ทั้งที่เป็นแหล่งน้ำนิ่งและน้ำไหล ทั้งที่เป็นน้ำจืด น้ำกร่อยและน้ำเค็ม รวมไปถึงพื้นที่ชายฝั่งทะเล และพื้นที่ของทะเล ในบริเวณซึ่งเมื่อน้ำลดลงต่ำสุดมีความลึกของระดับน้ำไม่เกิน 6 เมตร"

(www.ramsar.org)

ลักษณะทั่วไป

พื้นที่ชุ่มน้ำของประเทศไทยครอบคลุมพื้นที่ประมาณ 36,616 ตารางกิโลเมตร หรือ ประมาณร้อยละ 7.5 ของพื้นที่ประเทศไทย โดยเป็นพื้นที่ชุ่มน้ำน้ำจืดหรือพื้นที่ชุ่มน้ำในแผ่นดิน (Inland wetlands) ร้อยละ 45 ของพื้นที่ชุ่มน้ำทั้งหมด ได้แก่ แม่น้ำ ลำคลอง ทะเลสาบและป่าพรุ ส่วนที่เหลืออีกร้อยละ 55 เป็นพื้นที่ชุ่มน้ำชายฝั่งทะเล (Coastal wetlands) ได้แก่ ปากแม่น้ำ หาดทราย หาดโคลน ป่าชายเลน แนวปะการังและแหล่งหญ้าทะเล เป็นต้น (สำนักงานนโยบายและแผนสิ่งแวดล้อม, 2542)

คุณค่าและความสำคัญ

พื้นที่ชุ่มน้ำ เป็นระบบนิเวศที่มีบทบาทหน้าที่ ตลอดจนคุณค่าและความสำคัญต่อวิถีชีวิต ทั้งมนุษย์ พืช และสัตว์ ทั้งทางนิเวศวิทยา เศรษฐกิจ สังคม และการเมือง ทั้งในระดับท้องถิ่น ระดับชาติ และระดับนานาชาติ คุณประโยชน์ที่พึงมีพึงได้จากพื้นที่ชุ่มน้ำ ได้แก่

1. เป็นแหล่งน้ำ ทั้งน้ำจืด น้ำกร่อย และน้ำเค็ม ที่คน พืช และสัตว์ เข้าไปใช้ประโยชน์ได้โดยตรงหรือนำมาใช้ในกิจกรรมต่าง ๆ นอกจากนั้น พื้นที่ชุ่มน้ำยังช่วยรักษาสมดุลของระดับน้ำใต้ดิน

2. เป็นแหล่งเก็บกักน้ำฝนและน้ำท่า ที่ไหลบ่าลงมาจากพื้นที่ตอนบนของกลุ่มน้ำ ช่วยลดและป้องกันปัญหาน้ำท่วมฉับพลันที่จะเกิดกับพื้นที่โดยรอบ

3. มีบทบาทช่วยป้องกันน้ำเค็ม น้ำจืดที่ไหลมาตามทางน้ำต่างๆ จะไหลผ่านพื้นที่ชุ่มน้ำแล้วไหลลงสู่ชั้นน้ำใต้ดินในพื้นที่ชุ่มน้ำ และช่วยผลักดันน้ำทะเลมิให้รุกเข้ามาในแผ่นดิน

4. ช่วยป้องกันรักษาชายฝั่งทะเลและลดการพังทลายของชายคลอง ชายฝั่ง ป่าชายเลนจะช่วยยึดดิน ปะทะแรงลมพายุ กระแสน้ำ และคลื่น ทั้งยังช่วยป้องกันพื้นที่ กิจกรรมและทรัพย์สินต่างๆ บริเวณพื้นที่หลังชายฝั่งทะเล

5. ช่วยชะลอการไหลของน้ำ ดักจับตะกอนที่พัดพามาจากพื้นที่ตอนบน พืชพรรณที่ขึ้นอยู่ในพื้นที่ชุ่มน้ำ เช่น อ้อ แคม กก และหญ้า ช่วยชะลอความเร็วของน้ำ กักเก็บตะกอน จึงช่วยลดการตื้นเขินของอ่าวและรักษาคุณภาพของพื้นที่ชายฝั่งทะเลและน้ำในทะเล

6. ช่วยดักจับกักเก็บธาตุอาหาร ที่ถูกพัดพามากับน้ำและตะกอนไว้

7. ช่วยดักจับกักเก็บสารพิษหลายชนิด ที่ยึดเกาะอยู่กับอนุภาคของดิน ที่พัดพามากับน้ำและตะกอนไว้

8. เป็นทรัพยากรธรรมชาติ ที่

คนสามารถเข้าไปเก็บเกี่ยวนำมาใช้ประโยชน์ ได้แก่ ทรัพยากรป่าไม้ ทรัพยากรพืชและสัตว์ป่า ทรัพยากรประมง ทรัพยากรพืชอาหารสัตว์ ทรัพยากรการเกษตร

9. เป็นแหล่งส่งผ่านเคลื่อนย้ายถ่ายเทธาตุอาหารและมวลชีวภาพ ไปตามเส้นทางน้ำ หรือตามการไหลของน้ำผิวดิน เพิ่มพูนความอุดมสมบูรณ์ให้แก่ระบบนิเวศโดยรอบและบริเวณใกล้เคียง

10. เป็นแหล่งทรัพยากรพลังงานหลายรูปแบบ เช่น ไม้เพื่อการเผาถ่าน ไม้เชื้อเพลิงเพื่อใช้ในการแปรรูปผลิตภัณฑ์ เป็นต้น

11. มีความสำคัญต่อการคมนาคมในท้องถิ่น เป็นเส้นทางคมนาคมที่มีประสิทธิภาพโดยมีค่าใช้จ่ายในการขนส่งต่ำ และเกิดผลกระทบต่อสภาพแวดล้อมน้อย

12. เป็นแหล่งรวมสายพันธุ์พืชและสัตว์ประจำถิ่น อันเป็นประโยชน์ต่อการพัฒนาสายพันธุ์ที่มีลักษณะเด่น เป็นที่ต้องการในเชิงพาณิชย์

13. มีความสำคัญทางนิเวศวิทยาและการอนุรักษ์ธรรมชาติ สิ่งมีชีวิตหลายชนิดต้องพึ่งพาอาศัยพื้นที่ชุ่มน้ำ เพื่อความสมบูรณ์ของวงจรชีวิต พืชและสัตว์ป่าหลายชนิดจะพบเห็นได้เฉพาะในพื้นที่ชุ่มน้ำเท่านั้น

14. มีความสำคัญต่อนันทนาการและการท่องเที่ยว กิจกรรมที่พบเห็นได้เสมอ เช่น กีฬาทางน้ำ การตกปลา การดูนก การถ่ายภาพธรรมชาติ การท่องเที่ยวเชิงนิเวศ การว่ายน้ำ การดำน้ำ การแข่งเรือ การพายเรือชมธรรมชาติ เป็นต้น

15. เป็นแหล่งสำคัญสำหรับการศึกษาวิจัยทางธรรมชาติวิทยา เป็นสถานที่ใช้สอนให้การศึกษาและอบรมกระบวนการความสมดุลในระบบธรรมชาติทั้งระบบ แก่ประชาชนได้ทุกกลุ่มทุกระดับ

16. เป็นส่วนหนึ่งของภูมิทัศน์และ มีบทบาทช่วยส่งเสริมรักษาความสมดุลของกระบวนการต่างๆ ที่เกิดขึ้นในธรรมชาติ เช่น เป็นแหล่งสะสมคาร์บอน ช่วยรักษาสมดุลของภูมิทัศน์ เป็นต้น

สภาพปัญหาของพื้นที่ชุ่มน้ำ

ปัจจุบันพื้นที่ชุ่มน้ำทั่วประเทศ มีสภาพเสื่อมโทรมและขีดความสามารถในการรองรับน้ำลดลงอย่างรวดเร็ว ทั้งนี้ เนื่องมาจากสาเหตุหลัก 4 ประการ คือ

1. การตื้นเขิน ของแหล่งน้ำ จากการทับถมของตะกอนและดินโคลน เนื่องจากการชะล้างพังทลายของดินในพื้นที่ป่าที่เป็นแหล่งต้นน้ำลำธารมีสภาพเสื่อมโทรม

2. การบุกรุกพื้นที่ เพื่อการใช้ประโยชน์ เช่น เป็นที่อยู่อาศัย กิจกรรมการผลิตทางเศรษฐกิจ การก่อสร้างโครงสร้างพื้นฐานหรือสิ่งก่อสร้างต่างๆ เป็นต้น

3. การแพร่ระบาดของชนิดพันธุ์ (พันธุ์พืชและพันธุ์สัตว์) ต่างถิ่น

การแพร่ระบาดของชนิดพันธุ์ต่างถิ่นที่ถูกนำเข้ามาหรือเข้ามาโดยวิธีใดๆ จากถิ่นอื่น ด้วยความตั้งใจหรือไม่ตั้งใจ แต่ชนิดพันธุ์เหล่านั้น ส่วนใหญ่สามารถดำรงชีวิตอยู่และมีความทนทานต่อสภาวะต่างๆ ได้ดี ส่งผลต่อสมดุลของระบบนิเวศ

ชนิดพันธุ์ต่างถิ่น หมายถึง ชนิดพันธุ์สิ่งมีชีวิตที่ไม่เคยปรากฏในถิ่นชีวภูมิศาสตร์หนึ่งมาก่อน แต่ถูกนำเข้ามาหรือเข้ามาโดยวิธีใดๆ จากถิ่นอื่น ซึ่งอาจดำรงชีวิตอยู่และสามารถสืบพันธุ์ได้หรือไม่นั้น ขึ้นอยู่กับความเหมาะสมของปัจจัยแวดล้อมและการปรับตัวของชนิดพันธุ์นั้น

ชนิดพันธุ์ต่างถิ่นที่รุกราน หมายถึง ชนิดพันธุ์ต่างถิ่นที่เข้ามาแล้วสามารถตั้งถิ่นฐานและมีการแพร่กระจายได้ในธรรมชาติ เป็นชนิดพันธุ์เด่นในสิ่งแวดล้อมใหม่ และเป็นชนิดพันธุ์ที่อาจทำให้ชนิดพันธุ์พื้นเมืองสูญพันธุ์ รวมไปถึงส่งผลกระทบต่อความหลากหลายทางชีวภาพและก่อให้เกิดการสูญเสียทางสิ่งแวดล้อม เศรษฐกิจและสุขภาพอนามัย เช่น ผักตบชวา ปลาชุกเกอร์และหอยเชอรี่ เป็นต้น

(สำนักงานนโยบายและแผนสิ่งแวดล้อม, 2552)

4. คุณภาพน้ำ การปล่อยน้ำเสียและขยะสิ่งปฏิกูลลงในแหล่งน้ำทั้งจากชุมชน โรงงานอุตสาหกรรม พื้นที่เกษตรกรรมที่มีการใช้สารเคมีโดยรอบแหล่งน้ำ

สาเหตุที่นำไปสู่ปัญหาความเสื่อมโทรมของพื้นที่ชุ่มน้ำ ประกอบด้วย

1. ขาดการมีส่วนร่วม การวางแผนในปัจจุบันยังขาดการปรับความสมดุลของความต้องการของผู้มีส่วนได้ส่วนเสียจากหลาย ๆ ฝ่ายและหน่วยงานด้านการจัดการ ก็ยังขาดสมรรถนะในการที่จะดึงผู้มีส่วนได้ส่วนเสียจากทุกภาคส่วนเข้ามามีส่วนร่วมในกระบวนการวางแผน จึงส่งผลให้ขาดการตระหนัก ถึงคุณค่าของพื้นที่ชุ่มน้ำที่แท้จริง

2. การรुक้าของโครงการด้านการพัฒนา ทั้งของภาครัฐและเอกชน เป็นโครงการที่ตอบสนองความต้องการการพัฒนาของหน่วยงานในท้องถิ่นและประชาชนทั่วไป สิ่งก่อสร้างหรือสิ่งปลูกสร้างมักจะรुक้าเข้าไปในพื้นที่ชุ่มน้ำ เป็นการกีดขวางทางน้ำและปรับเปลี่ยนระบบนิเวศธรรมชาติ

3. การทำลายพื้นที่ป่าต้นน้ำ การเปลี่ยนแปลงพื้นที่เป็นพื้นที่ทางการเกษตรที่ปลูกพืชเพียงชนิดเดียว เป็นการลดความหนาแน่นและความหลากหลายของพืชพรรณ ซึ่งส่งผลให้เกิดการชะล้างพังทลายของหน้าดิน ปัญหาที่เกิดขึ้นตามมาคือ การตื้นเขินของแหล่งน้ำ กีดขวางเส้นทางไหลของน้ำ ทำให้ปริมาณสารอินทรีย์ในพื้นที่ชุ่มน้ำเพิ่มขึ้น สูญเสียพื้นที่รับน้ำทำให้การผันแปรของปริมาณน้ำที่จะไหลลงสู่พื้นที่ชุ่มน้ำไม่เป็นไปตามฤดูกาล

4. การนำเข้ชนิดพันธุ์ต่างถิ่น ชนิดพันธุ์ต่างถิ่นสามารถพบได้ในพื้นที่ชุ่มน้ำทั่วไป การนำชนิดพันธุ์ต่างถิ่นมาสู่พื้นที่ชุ่มน้ำอาจเกิดโดยตั้งใจหรือไม่ตั้งใจ แต่ชนิดพันธุ์เหล่านั้นส่วนใหญ่สามารถดำรงชีวิตอยู่และมีความทนทานต่อสภาวะต่างๆ ได้ดี ส่งผลต่อสมดุลของระบบนิเวศ เช่น ผักตบชวา ปลาซักเกอร์และหอยเชอรี่ เป็นต้น

5. การปล่อยน้ำเสียที่ไม่ได้รับการบำบัดลงสู่แหล่งน้ำ ส่งผลเสียต่อพื้นที่ชุ่มน้ำและคุณภาพน้ำ น้ำเสียบางชนิดประกอบไปด้วยปริมาณสารอินทรีย์ในปริมาณสูง ซึ่งจะใช้ออกซิเจนในการย่อยสลายปริมาณมาก ส่งผลให้เกิดปรากฏการณ์ยูโทรฟิเคชัน (eutrofication) และ/หรือการเจริญเติบโตของสาหร่ายอย่างรวดเร็ว (algae bloom)

6. การทำประมงแบบทำลายล้าง โดยวิธีการและการใช้เครื่องมือประมงผิดกฎหมาย ซึ่งเป็นการทำลายแหล่งอาหารและแหล่งอนุบาลสัตว์น้ำวัยอ่อนและในที่สุดจะทำให้ผลผลิตทางการประมงลดลง

7. การเพาะเลี้ยงกุ้ง บ่อเลี้ยงกุ้งและการจัดการการเพาะเลี้ยงสัตว์น้ำอื่นๆ ยังมีการปล่อยน้ำทะเลลงสู่ระบบนิเวศในแผ่นดิน ซึ่งส่งผลให้ความเค็มเพิ่มขึ้น การปล่อยน้ำเสียที่มีปริมาณสารเคมีสูงลงสู่พื้นที่ชุ่มน้ำ ทำให้คุณภาพของดินในพื้นที่ดังกล่าวเสื่อมโทรมลง

8. ความต้องการน้ำที่เพิ่มมากขึ้น ในฤดูแล้งเพื่อใช้ในภาคเกษตรกรรม ภาคอุตสาหกรรม และภาคครัวเรือน ทำให้ปริมาณน้ำในพื้นที่ชุ่มน้ำลดลง จนส่งผลกระทบต่อความสมดุลของระบบนิเวศ

9. กิจกรรมการเกษตรและการจัดการ การใช้ประโยชน์ที่ดินที่ไม่เหมาะสม เช่น พื้นที่พรุถูกระบายน้ำออกและเปลี่ยนไปเป็นพื้นที่ทางการเกษตร พื้นที่ป่าบนที่สูงถูกทำลายเปลี่ยนแปลงไปสู่แปลงเพาะปลูกพืชชนิดเดียว ส่งผลให้เกิดการพังทลายของหน้าดิน ปุ๋ยเคมีและสารเคมีที่ใช้ในพื้นที่เกษตรกรรม โดยเฉพาะจากการเพาะปลูกข้าวจะถูกชะล้างลงสู่พื้นที่ชุ่มน้ำ ในขณะที่การปลูกข้าวนาปรังจะส่งผลให้มีความต้องการน้ำเพิ่มมากขึ้นในช่วงฤดูแล้ง

แนวนโยบายและข้อกฎหมายเกี่ยวกับการจัดการพื้นที่ชุ่มน้ำ

1. นโยบายของรัฐ

1.1 นโยบาย มาตรการและแผนปฏิบัติการจัดการพื้นที่ชุ่มน้ำของประเทศไทย

สำนักงานนโยบายและแผนสิ่งแวดล้อม (สำนักงานนโยบายและแผนทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม) ได้เสนอร่างนโยบาย มาตรการและแผนปฏิบัติการจัดการพื้นที่ชุ่มน้ำของประเทศไทยต่อคณะรัฐมนตรีเพื่อพิจารณา ซึ่งคณะรัฐมนตรีได้มีมติเห็นชอบต่อร่างนโยบาย มาตรการและแผนปฏิบัติการฯ ข้างต้น เมื่อวันที่ 23 กันยายน 2540 โดยนโยบายและมาตรการจัดการพื้นที่ชุ่มน้ำของประเทศไทย มีวัตถุประสงค์เพื่ออนุรักษ์พื้นที่ชุ่มน้ำให้คงอยู่และดำรงไว้ซึ่งบทบาทหน้าที่ทางนิเวศวิทยาและการพัฒนา เพื่อก่อให้เกิดประโยชน์อย่างยั่งยืนทางเศรษฐกิจและสังคมของประเทศ นโยบายและมาตรการจัดการพื้นที่ชุ่มน้ำของประเทศไทย ประกอบด้วยมาตรการหลัก 7 ข้อ คือ

- (1) สร้างจิตสำนึกให้ตระหนักในความสำคัญและคุณค่าของพื้นที่ชุ่มน้ำ
- (2) การจัดการพื้นที่ชุ่มน้ำและการประสานความร่วมมือในการอนุรักษ์พื้นที่ชุ่มน้ำ
- (3) เสริมสร้างสมรรถนะและอัตรากำลังของเจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้อง
- (4) ส่งเสริมและสนับสนุนให้มีการศึกษาและวิจัยเพื่อใช้เป็นข้อมูลพื้นฐานในการนำมาจัดการพื้นที่ชุ่มน้ำ
- (5) กำหนดเงื่อนไขในการใช้ประโยชน์และสิทธิในการถือครองที่ดินในพื้นที่ชุ่มน้ำ
- (6) ส่งเสริมการใช้มาตรการทางกฎหมายและเพิ่มประสิทธิภาพขององค์กรที่เกี่ยวข้องกับการจัดการพื้นที่ชุ่มน้ำ
- (7) ส่งเสริมความร่วมมือในการอนุรักษ์พื้นที่ชุ่มน้ำระหว่างประเทศ

1.2 นโยบายและแผนงานการอนุรักษ์และพัฒนาสภาพแวดล้อมแม่น้ำ คู คลอง

การดูแลรักษาสภาพแม่น้ำ คู คลอง อยู่ในความรับผิดชอบของหลายหน่วยงานและมีกฎหมาย ระเบียบหลายฉบับเข้ามาเกี่ยวข้อง ดังนั้น เพื่อให้แม่น้ำ คู คลอง มีคุณภาพสิ่งแวดล้อมที่ดีทั้งในด้านคุณภาพน้ำ ระบบนิเวศ สภาพแวดล้อม ตลอดจนความสำคัญทางประวัติศาสตร์และอนุรักษ์วัฒนธรรมของชุมชนริมน้ำที่เหมาะสมเอาไว้ คณะรัฐมนตรี ได้มีมติเมื่อวันที่ 18 กันยายน 2544 เห็นชอบต่อนโยบายการอนุรักษ์และพัฒนาสภาพแวดล้อมแม่น้ำ คู คลอง และให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้องรับไปดำเนินการ ซึ่งนโยบายหลัก 7 ข้อ ประกอบด้วย

- (1) การกำหนดแนวทางและการควบคุมการใช้ที่ดินริมน้ำ คู คลอง ให้สอดคล้องกับสภาพแวดล้อมโดยรอบไม่ให้เกิดผลกระทบต่อสภาพแม่น้ำ คู คลอง แหล่งโบราณสถานและมรดกทางวัฒนธรรม
- (2) การอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมทางธรรมชาติ แหล่งศิลปกรรม มรดกทางวัฒนธรรมและวิถีชีวิตของชุมชนริมน้ำ เพื่อให้คงเอกลักษณ์และรักษามรดกทางวัฒนธรรมที่มีคุณค่าของท้องถิ่น
- (3) การควบคุมและจัดระเบียบชุมชนริมน้ำ คู คลอง

- (4) การฟื้นฟูคุณภาพของแม่น้ำ คู คลอง
- (5) การส่งเสริมการใช้ประโยชน์แม่น้ำ คู คลองอย่างเหมาะสมไม่ให้เกิดผลกระทบต่อสภาพแวดล้อมและวิถีชีวิตของชุมชนริมแม่น้ำ คู คลอง
- (6) การเสริมสร้างความรู้ความเข้าใจให้ทุกฝ่ายได้รับความรู้ ความตระหนักต่อคุณค่าและความสำคัญของแม่น้ำ คู คลอง และได้เข้ามามีส่วนร่วมในการอนุรักษ์และพัฒนา
- (7) การกำหนดองค์กรและปรับปรุงกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการบริหารจัดการที่เกี่ยวข้องกับการอนุรักษ์และพัฒนาแม่น้ำ คู คลอง

2. กฎหมาย ระเบียบและมติคณะรัฐมนตรีที่เกี่ยวข้องกับแหล่งน้ำและพื้นที่ชุ่มน้ำ

- (1) พรบ.การเดินเรือในน่านน้ำไทย พ.ศ.2456
- (2) พรบ.ลักษณะปกครองท้องที่ พ.ศ.2457
- (3) พรบ.การชลประทานราษฎร์ พ.ศ.2482
- (4) พรบ.การชลประทานหลวง พ.ศ.2485
- (5) พรบ.การประมง พ.ศ.2490
- (6) พรบ.อุทยานแห่งชาติ พ.ศ.2504
- (7) พรบ.คันและคูน้ำ พ.ศ.2505
- (8) พรบ.การผังเมือง พ.ศ.2518
- (9) พรบ.ควบคุมอาคาร พ.ศ.2522
- (10) พรบ.รักษาคคลองประปา พ.ศ.2526
- (11) พรบ.ส่งเสริมและรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อม พ.ศ.2535
- (12) พรบ.รักษาความสะอาดและความเป็นระเบียบเรียบร้อยของบ้านเมือง พ.ศ.2535
- (13) พรบ.สงวนและคุ้มครองสัตว์ป่า พ.ศ.2535
- (14) พรบ.การสาธารณสุข พ.ศ.2535
- (15) พรบ.โรงงาน พ.ศ.2535
- (16) พรบ.บุคดินและถมดิน พ.ศ.2543
- (17) ระเบียบกระทรวงมหาดไทยว่าด้วยการอนุญาตให้คูคทราย พ.ศ.2546
- (18) หลักเกณฑ์และวิธีการในการขออนุญาตขุดลอกตามมาตรา 120 แห่ง พรบ. การเดินเรือในน่านน้ำไทย พ.ศ.2546
- (19) ระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรีว่าด้วยการบริหารทรัพยากรน้ำแห่งชาติ พ.ศ. 2550
- (20) มาตรการป้องกัน ควบคุมและกำจัดชนิดพันธุ์ต่างถิ่น ตามมติคณะรัฐมนตรี เมื่อวันที่ 28 เมษายน 2552
- (21) มาตรการอนุรักษ์พื้นที่ชุ่มน้ำ ตามมติคณะรัฐมนตรี เมื่อวันที่ 3 พฤศจิกายน 2552

**หลักเกณฑ์และกรอบแนวทาง
ในการอนุรักษ์ ฟื้นฟูแหล่งน้ำ และพื้นที่ชุ่มน้ำ**

หลักเกณฑ์และกรอบแนวทางในการอนุรักษ์ พื้นที่แหล่งน้ำ พื้นที่ชุ่มน้ำ

ขั้นตอนการกำหนดหลักเกณฑ์และกรอบแนวทาง

1. การกำหนดแนวทางและหลักเกณฑ์เบื้องต้น สำหรับการอนุรักษ์พื้นที่แหล่งน้ำและพื้นที่ชุ่มน้ำ เป็นการกำหนดขั้นตอนในการริเริ่มและศึกษาโครงการ โดยเน้นการมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วนในการจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมในแหล่งน้ำและพื้นที่ชุ่มน้ำ เพื่อนำไปสู่การวางแผนดำเนินโครงการ

2. การกำหนดมาตรการสำหรับแก้ไขปัญหา เนื่องจากสภาพปัญหาของแหล่งน้ำและพื้นที่ชุ่มน้ำ อาจมีลักษณะแตกต่างกันจากปัจจัยต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นในแต่ละพื้นที่ แต่การกำหนดกรอบมาตรการหลักสำหรับแก้ปัญหาแต่ละเรื่องควรใช้รูปแบบที่เป็นมาตรฐานเดียวกัน ดังนั้นหลักเกณฑ์และกรอบแนวทางฯ นี้ จึงกำหนดมาตรการไว้ 2 ด้าน คือ 1) มาตรการด้านการใช้สิ่งก่อสร้างและ 2) มาตรการที่ไม่ใช้สิ่งก่อสร้าง

ประเภทของพื้นที่ชุ่มน้ำ

หลักเกณฑ์และกรอบแนวทางในการอนุรักษ์ พื้นที่แหล่งน้ำและพื้นที่ชุ่มน้ำ พิจารณาพื้นที่ชุ่มน้ำ 2 ประเภท คือ

1. หนองน้ำ บึง ทะเลสาบ

1.1 หนองน้ำ หมายถึง แหล่งน้ำตื้นๆ ขนาดเล็กที่มีความลาดชันน้อยไม่มีเขื่อนน้ำลึก ส่วนใหญ่เป็นที่ลุ่มน้ำท่วม ในฤดูฝนพื้นที่จะกลายเป็นพื้นน้ำกว้างใหญ่ แต่ในฤดูแล้งปริมาณน้ำอาจลดลงมาก จนดินแข็งไปทั้งหมด บริเวณรอบๆหนองน้ำจะมีพืชล้มลุกขึ้นอยู่หนองน้ำส่วนใหญ่จะอยู่ใกล้เคียงหรือติดกับแม่น้ำ

1.2 บึง หมายถึง แหล่งน้ำขนาดกลางหรือใหญ่ที่มีน้ำท่วมขังตลอดปี มีความลึกพอประมาณลักษณะชายฝั่งเป็นที่ราบมีพรรณไม้พุ่มหรือต้นไม้ขึ้นอยู่โดยรอบ

1.3 ทะเลสาบ เป็นแหล่งน้ำขนาดใหญ่ที่ล้อมรอบด้วยผืนดิน มีพื้นที่กว้างและลึก นอกจากนี้ทะเลสาบยังครอบคลุมถึงแหล่งน้ำที่เกิดจากการกระทำของมนุษย์ด้วย

2. แม่น้ำ ลำคลอง

2.1 แม่น้ำ หมายถึง ธารน้ำธรรมชาติขนาดใหญ่ ที่มีน้ำไหลตลอดปี จากที่สูงลงสู่ที่ต่ำ หรือจากต้นน้ำไปสู่ปลายน้ำ คือทะเล เป็นแหล่งน้ำที่สำคัญที่เกิดเองตามธรรมชาติ

2.2 คลอง หมายถึง ทางน้ำหรือลำน้ำที่เกิดขึ้นเองตามธรรมชาติ หรือเกิดจากการขุดเชื่อมกับแม่น้ำหรือลงสู่ทะเล

ข้อยกเว้น

หลักเกณฑ์และกรอบแนวทางในการอนุรักษ์ฟื้นฟูแหล่งน้ำและพื้นที่ชุ่มน้ำ ดังกล่าวต่อไปนี้ ยกเว้นในกรณี

1. อ่างเก็บน้ำขนาดใหญ่และอ่างเก็บน้ำขนาดกลาง ในความดูแลของกรมชลประทาน และการไฟฟ้าฝ่ายผลิตแห่งประเทศไทย
2. ทางน้ำชลประทานในความดูแลของกรมชลประทานเพื่อการส่งน้ำหรือระบายน้ำ เนื่องจากมีพระราชบัญญัติชลประทานหลวง พุทธศักราช 2485 บังคับใช้อยู่แล้ว
3. แหล่งปลาประจำหมู่บ้านตามภารกิจของกรมประมง

หลักเกณฑ์และกรอบแนวทางในการอนุรักษ์ พื้นที่แหล่งน้ำและพื้นที่ชุ่มน้ำประเภท หนองน้ำ บึง ทะเลสาบ

1. หลักเกณฑ์และกรอบแนวทางเบื้องต้น

(1) ทำการกำหนดขอบเขตแหล่งน้ำและพื้นที่ชุ่มน้ำให้ชัดเจนเพื่อการอนุรักษ์และใช้ประโยชน์ โดยใช้มาตรการทางกฎหมาย แรงจูงใจและส่งเสริมให้มีการปฏิบัติ เช่น ออกหนังสือสำคัญสำหรับที่หลวง เป็นต้น

(2) เสริมสร้างการมีส่วนร่วมของผู้มีส่วนเกี่ยวข้องทั้งภาครัฐ ภาคประชาชนและผู้มีส่วนได้ส่วนเสียในพื้นที่ใกล้เคียงแหล่งน้ำและพื้นที่ชุ่มน้ำ

(3) กำหนดความต้องการใช้น้ำของกลุ่มอาชีพต่าง ๆ รอบแหล่งน้ำ เพื่อให้สามารถจัดสรรการใช้ทรัพยากรน้ำได้อย่างมีประสิทธิภาพและสอดคล้องกับสมดุลธรรมชาติ

(4) การวางแผนโครงการใดๆ ต้องไม่มีการบุกรุกพื้นน้ำหรือถมที่เพิ่มเติม

(5) การวางแผนโครงการใดๆ ต้องจำกัดการก่อสร้างถนนหรือคันดินล้อมรอบแหล่งน้ำและพื้นที่ชุ่มน้ำ เพื่อป้องกันผลกระทบต่อระบบการไหลเวียนของน้ำ และการบุกรุกพื้นที่เพิ่มเติม

(6) การวางแผนการอนุรักษ์ และพื้นที่แหล่งน้ำและพื้นที่ชุ่มน้ำจะต้องอยู่บนพื้นฐานของการรักษาสมดุลนิเวศและตระหนักว่าฐานทรัพยากรเป็นทรัพย์สินร่วมกันของสังคม

(7) การวางแผนอนุรักษ์พื้นที่ชุ่มน้ำให้คำนึงถึงมิติทางศิลปะ วัฒนธรรมท้องถิ่น ตลอดจนวิถีชีวิตและสังคมท้องถิ่น

2. มาตรการแก้ไขปัญหา

(1) มาตรการการใช้สิ่งก่อสร้าง เป็นมาตรการที่จะต้องอาศัยการออกแบบ และก่อสร้างอาคาร สิ่งก่อสร้างทางวิศวกรรมเพื่อการควบคุม ป้องกันและฟื้นฟูสภาพทางกายภาพของแหล่งน้ำและพื้นที่ชุ่มน้ำ ทั้งนี้สิ่งก่อสร้างจะต้องเน้นความสอดคล้องกับระบบนิเวศ การดำเนิน โครงการพัฒนาแหล่งน้ำและพื้นที่ชุ่มน้ำประเภทหนองน้ำ บึงและทะเลสาบ หากเข้าข่ายประเภท ขนาดโครงการที่ต้องดำเนินการจัดทำรายงานการวิเคราะห์ผลกระทบสิ่งแวดล้อม ตามพระราชบัญญัติส่งเสริมและรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อมแห่งชาติ พ.ศ. 2535 และกฎหมายหรือมติคณะรัฐมนตรีที่เกี่ยวข้อง ผู้รับผิดชอบหรือเจ้าของ โครงการจะต้องดำเนินการตามที่กฎหมาย ระเบียบกำหนดไว้

(2) มาตรการไม่ใช่สิ่งก่อสร้าง เป็นการกำหนดกฎเกณฑ์ ระเบียบและการบังคับใช้กฎหมาย การสร้างมาตรการทางสังคม ตลอดจนการสร้างความรู้ความเข้าใจถึงการบริหารจัดการแหล่งน้ำและพื้นที่ชุ่มน้ำ แก่ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียในบริเวณพื้นที่แหล่งน้ำและพื้นที่ชุ่มน้ำ และสร้างเครือข่ายในการดูแลรักษาแหล่งน้ำ และพื้นที่ชุ่มน้ำอย่างเป็นรูปธรรม

(3) การจัดกลุ่มของสภาพปัญหาที่เกิดขึ้นในแหล่งน้ำและพื้นที่ชุ่มน้ำ เพื่อกำหนดมาตรการให้ เป็นไปในทิศทางเดียวกัน โดยจำแนกกลุ่มปัญหาตามลักษณะสาเหตุของปัญหา ได้แก่ ปัญหาการตื้นเขิน ปัญหาการบุกรุก ปัญหาการแพร่ระบาดของชนิดพันธุ์พืชและสัตว์ต่างถิ่น และปัญหาด้านคุณภาพน้ำ รายละเอียดของมาตรการแก้ไขปัญหาแหล่งน้ำและพื้นที่ชุ่มน้ำประเภทหนองน้ำ บึง ทะเลสาบ ปรากฏตาม ตารางที่ 1

ตารางที่ 1 มาตรการในการแก้ไขปัญหาลำน้ำและพื้นที่ชุ่มน้ำประเภทหนองน้ำ บึง ทะเลสาบ

ปัญหา		มาตรการ					
		ใช้สิ่งก่อสร้าง	หน่วยงาน รับผิดชอบ	หมายเหตุ	ไม่ใช้สิ่งก่อสร้าง	หน่วยงานรับผิดชอบ	หมายเหตุ
1.การคืนเงิน	1.1 ตะกอนที่มากับน้ำและการชะล้างหน้าดิน	- การสร้างฝายในพื้นที่ต้นน้ำเพื่อชะลอการไหลของน้ำและดักตะกอน	อส. ทน. ปม. อปท. กพด.		- ทบเวน ปรับปรุง แก้ไขและ บังคับใช้ข้อกำหนดที่เกี่ยวข้องกับการอนุรักษ์ คู่มือครองพื้นที่ต้นน้ำให้สอดคล้องกับสถานการณ์	อส. ปม. อปท. ทด. ขผ. กพด.	
		- การขุดลอกพื้นที่ชุ่มน้ำเพื่อให้สามารถกลับมาใช้ประโยชน์ตามบทบาทหน้าที่ทางนิเวศวิทยาและอุทกวิทยาโดยคำนึงถึงหลักทางวิศวกรรม ระบบนิเวศและสิ่งแวดลอม	จท. ขป. ทน. อปท. ปก. กพด.	จัดทำคู่มือการขุดลอกทางวิศวกรรม สำหรับโครงการอนุรักษ์ฟื้นฟูแหล่งน้ำและพื้นที่ชุ่มน้ำ	- ศึกษาผลกระทบสิ่งแวดล้อมและ มาตรการป้องกัน แก้ไขปัญหาจากการขุดตัก คู่อทรายและขุดลอก	จท. ทน. อปท. ปก. ขป.	ดำเนินการตามมาตรการหลักเกณฑ์ แนวทางการฟื้นฟูสภาพแวดล้อมในพื้นที่ขุด ตัก และคู่อทราย
					- ควบคุมการใช้ที่ดิน ปรับระบบการปลูกพืช	กพด. กสก.	
					- จัดทำโครงการอนุรักษ์ดินและน้ำ	กพด. กสก.	

ปัญหา		มาตรการ					
		ใช้สิ่งก่อสร้าง	หน่วยงาน รับผิดชอบ	หมายเหตุ	ไม่ใช้สิ่งก่อสร้าง	หน่วยงานรับผิดชอบ	หมายเหตุ
					- ส่งเสริมการปลูกพืชป้องกันการชะล้างหน้าดิน	กพด. กสก. อปท.	
					- ศึกษา สำรวจและวิเคราะห์สถานภาพของระบบนิเวศแหล่งน้ำและพื้นที่ชุ่มน้ำ เพื่อจัดลำดับความสำคัญในการดำเนินการอนุรักษ์ พื้นฟูและแก้ไขปัญหา	ทน. สผ.	สอดคล้องกับมาตรการอนุรักษ์พื้นที่ชุ่มน้ำตามมติคณะรัฐมนตรีเมื่อวันที่ 3 พฤศจิกายน 2552
					- ส่งเสริมการสร้างจิตสำนึก วัฒนธรรมในการอนุรักษ์ป่าต้นน้ำ	ทน. สส. อปท. อส. ปก. สด.	
					- ศึกษา สำรวจผลกระทบจากการตกตะกอนในแหล่งน้ำและพื้นที่ชุ่มน้ำพร้อมจัดทำแผน มาตรการขุดลอก	ทน. ปก. จท.	
	1.2 การทับถมของวัชพืชและพีชน้ำ	- วางทุ่นลอยเพื่อจำกัดการขยายตัวพื้นที่ของพีชน้ำ	กปม. อปท. ทน.		- จัดทำโครงการกำจัดวัชพืช โดยกำหนดวิธีการในการกำจัดวัชพืช และกำหนดเป็นภารกิจของหน่วยงานที่รับผิดชอบดูแลแหล่งน้ำและพื้นที่ชุ่มน้ำ	หน่วยงานที่รับผิดชอบดูแลแหล่งน้ำและพื้นที่ชุ่มน้ำ อปท.	กรณีวัชพืชที่พบเป็นชนิดพันธุ์ต่างถิ่น ให้นำมาตรการป้องกันควบคุมและกำจัดชนิดพันธุ์ต่างถิ่น ตามมติคณะรัฐมนตรี เมื่อวันที่ 28 เมษายน 2552 มาเป็นแนวทางดำเนินงาน

ปัญหา		มาตรการ					
		ใช้สิ่งก่อสร้าง	หน่วยงาน รับผิดชอบ	หมายเหตุ	ไม่ใช้สิ่งก่อสร้าง	หน่วยงานรับผิดชอบ	หมายเหตุ
		- การกำจัดวัชพืช และซากวัชพืช โดย การใช้เครื่องจักร	อปท. ทน กปม. ชป. ปภ. ยผ.		- การจำกัดพื้นที่การขยายพันธุ์ของ พืชน้ำ	กปม. อปท.	
					- ส่งเสริมการนำวัชพืช พืชน้ำ มา ใช้ประโยชน์ในทางเศรษฐกิจ เช่น การทำปุ๋ยหมักชีวภาพ ปุ๋ยอินทรีย์ เครื่องจักรสาน	อปท. พช. กพด.	
					- การเพิ่มประสิทธิภาพการใช้ปุ๋ย (เคมี ร่วมกับปุ๋ยอินทรีย์ จะทำให้ ลดการปุ๋ยเคมี) การใช้ปุ๋ยตามค่า วิเคราะห์ดินและการใช้ในปริมาณ และความเหมาะสมตามระยะเวลา การเจริญเติบโตของพืช	กสก. กวก.	
	1.3 การใช้ ประโยชน์แหล่ง น้ำและที่ดินผิ ประเภท				- การใช้ประโยชน์แหล่งน้ำ ที่ดิน ให้เหมาะสมกับศักยภาพ	กพด. กสก. อปท.	
					- การบังคับใช้กฎหมาย ระเบียบ ข้อบังคับของผังเมือง ได้แก่ พรบ. ควบคุมอาคาร กฎหมายจัดรูปที่ดิน	อปท. ยผ. คพ. กรอ.	

ปัญหา		มาตรการ					
		ใช้สิ่งก่อสร้าง	หน่วยงาน รับผิดชอบ	หมายเหตุ	ไม่ใช้สิ่งก่อสร้าง	หน่วยงานรับผิดชอบ	หมายเหตุ
2. การบุกรุกแหล่งน้ำและพื้นที่ชุ่มน้ำ	2.1 การใช้ประโยชน์แหล่งน้ำและที่ดินผิวดินประเภท	- เร่งรัดการสำรวจและจัดทำแนวเขตที่ชัดเจน	ทต. ธน. อปท.		- สนับสนุนให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นร่วมกับชุมชนในการกำหนดข้อบังคับ ข้อบัญญัติท้องถิ่นเพื่อควบคุมการใช้ประโยชน์จากแหล่งน้ำและพื้นที่ชุ่มน้ำ	ยผ. อปท.	
		- จัดทำแนวเขตทางธรรมชาติเพื่อรักษาระบบนิเวศพื้นที่ชุ่มน้ำ เช่น การปลูกไม้ยืนต้นรอบแหล่งน้ำ การขุดลอกร่องน้ำเป็นแนวเขต เป็นต้น	หน่วยงานเจ้าของพื้นที่และหน่วยงานที่รับผิดชอบแหล่งน้ำ		- ศึกษา กำหนดเขตการใช้ประโยชน์ที่ดิน (Zoning) ตามศักยภาพของพื้นที่ และจัดทำแผนการใช้ที่ดินเพื่อการใช้ประโยชน์ที่ดินและการอนุรักษ์ระบบนิเวศ	กพด. กสก. อปท. ยผ.	สอดคล้องกับมาตรการอนุรักษ์พื้นที่ชุ่มน้ำตามมติคณะรัฐมนตรีเมื่อวันที่ 3 พฤศจิกายน 2552
					- เร่งรัดการออกหนังสือสำคัญสำหรับที่หลวง (นสล.) ในพื้นที่ชุ่มน้ำที่เป็นที่สาธารณประโยชน์พร้อมแผนที่แนวเขตที่ชัดเจนเพื่อป้องกันการบุกรุก	ทต.	สอดคล้องกับมาตรการอนุรักษ์พื้นที่ชุ่มน้ำตามมติคณะรัฐมนตรีเมื่อวันที่ 3 พฤศจิกายน 2552

ปัญหา		มาตรการ					
		ใช้สิ่งก่อสร้าง	หน่วยงาน รับผิดชอบ	หมายเหตุ	ไม่ใช้สิ่งก่อสร้าง	หน่วยงานรับผิดชอบ	หมายเหตุ
					- จัดทำแผนจัดการอนุรักษ์และ ฟื้นฟูระบบนิเวศแหล่งน้ำและ พื้นที่ชุ่มน้ำ โดยเฉพาะในพื้นที่ สาธารณประโยชน์	อปท.	สอดคล้องกับมาตรการอนุรักษ์ พื้นที่ชุ่มน้ำตามมติกรม. เมื่อวันที่ 3 พฤศจิกายน 2552
					- ให้มีการจัดทำรายงานการ วิเคราะห์ผลกระทบสิ่งแวดล้อม สำหรับโครงการพัฒนาที่มี แนวโน้มจะก่อให้เกิดการ เปลี่ยนแปลงระบบนิเวศพื้นที่ชุ่ม น้ำที่มีความ สำคัญระดับนานาชาติ และระดับชาติ	หน่วยงานเจ้าของ โครงการ	เป็นไปตามมาตรการอนุรักษ์พื้นที่ ชุ่มน้ำตามมติคณะรัฐมนตรี เมื่อ วันที่ 3 พฤศจิกายน 2552
					- ควบคุมการใช้ประโยชน์ที่ดินใน พื้นที่ชุ่มน้ำของส่วนราชการ โดย เสนอให้ กรม. มีมติห้ามส่วน ราชการใช้พื้นที่ชุ่มน้ำที่เป็นที่ สาธารณะเพื่อการก่อสร้างอาคาร สำนักงานหรือสถานที่ราชการ	สผ.	สอดคล้องกับมาตรการอนุรักษ์ พื้นที่ชุ่มน้ำตามมติกรม. เมื่อวันที่ 3 พฤศจิกายน 2552

ปัญหา		มาตรการ					
		ใช้สิ่งก่อสร้าง	หน่วยงาน รับผิดชอบ	หมายเหตุ	ไม่ใช้สิ่งก่อสร้าง	หน่วยงานรับผิดชอบ	หมายเหตุ
					- เสริมสร้างความรู้ความเข้าใจและความเข้มแข็งให้กับชุมชนและอปท. ในการดูแลรักษาแหล่งน้ำในพื้นที่โดยเปิดโอกาสการมีส่วนร่วมในทุกระดับ	อปท. สส. สด. และหน่วยงานรับผิดชอบดูแลพื้นที่ชุ่มน้ำ	
					- กำหนดให้พื้นที่ชุ่มน้ำที่เป็นที่สาธารณะทุกแห่งทั่วประเทศ โดยเฉพาะพื้นที่ชุ่มน้ำแหล่งน้ำจืดเป็นพื้นที่สีเขียว เพื่อสงวนไว้เป็นแหล่งรองรับและกักเก็บน้ำ	ยพ. ทด. อปท. สผ.	สอดคล้องกับมาตรการอนุรักษ์พื้นที่ชุ่มน้ำตามมติกรม. เมื่อวันที่ 3 พฤศจิกายน 2552
					- ทบทวน ปรับปรุง แก้ไขและบังคับใช้ข้อกำหนดที่เกี่ยวข้องกับการใช้ประโยชน์ที่ดิน เช่น พรบ. ควบคุมอาคาร ผังเมือง พื้นที่ปฏิรูปที่ดิน การจัดรูปที่ดิน และพื้นที่คุ้มครองสิ่งแวดล้อม	อปท. ยพ. สปก. กรอ. สผ. กพ. ทด. สด.	ดำเนินการตาม พรบ. ส่งเสริมและรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อมแห่งชาติพ.ศ. 2535 และกฎหมายอื่นที่เกี่ยวข้อง

ปัญหา		มาตรการ					
		ใช้สิ่งก่อสร้าง	หน่วยงาน รับผิดชอบ	หมายเหตุ	ไม่ใช้สิ่งก่อสร้าง	หน่วยงานรับผิดชอบ	หมายเหตุ
3. การแพร่ระบาดของชนิดพันธุ์พืชและสัตว์ต่างถิ่น					- การบริหารจัดการชนิดพันธุ์ต่างถิ่น เช่น จัดทำแผนและดำเนินการควบคุมการแพร่ระบาดและหรือกำจัด	สผ. กวก. กปม. ทช. อส. ขป. กศ. ปม. ศกก. จท. อสส. อสพ. สถ. และหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง	ให้นำมาตรการป้องกัน ควบคุม และกำจัดชนิดพันธุ์ต่างถิ่น ซึ่งคณะรัฐมนตรีมีมติเห็นชอบเมื่อวันที่ 28 เมษายน 2552 มาใช้เป็นแนวทางในการดำเนินงาน
					- การป้องกัน ฝ้าระวัง และติดตามชนิดพันธุ์ต่างถิ่น เช่น การสำรวจตรวจสอบการแพร่กระจายและผลกระทบที่เกิดขึ้น เป็นต้น		
					- การสนับสนุนการศึกษาวิจัยเกี่ยวกับชนิดพันธุ์ต่างถิ่น		
					- การเผยแพร่ สร้างความตระหนัก และให้ความรู้ในเรื่องของชนิดพันธุ์ต่างถิ่น		

ปัญหา		มาตรการ					
		ใช้สิ่งก่อสร้าง	หน่วยงาน รับผิดชอบ	หมายเหตุ	ไม่ใช้สิ่งก่อสร้าง	หน่วยงานรับผิดชอบ	หมายเหตุ
4. คุณภาพ น้ำ	4.1 ภาค เกษตรกรรม	- จัดให้มีระบบ รวบรวมและบำบัด น้ำเสียสำหรับที่ ราบลุ่มขนาดใหญ่ เนื่องจากเมื่อถึงฤดู แล้งที่ราบลุ่มยังมี น้ำขังซึ่งเป็นจุด ศูนย์รวมของ สารพิษจากยา ปราบศัตรูพืช ยาฆ่า แมลงที่เหลือใช้ และถูกชะล้างไหล มารวมกัน	คพ.		- ดำเนินการออกประกาศกำหนด มาตรฐานเพื่อควบคุมการระบาย น้ำทิ้งจากปศุสัตว์และการ เพาะเลี้ยงสัตว์น้ำและติดตาม ตรวจสอบการบังคับใช้กฎหมาย เพื่อควบคุมการระบายน้ำทิ้งให้ เป็นไปตามมาตรฐาน	อปท. คพ. สส. กศ.	
					- พัฒนาหลักเกณฑ์ด้าน สิ่งแวดล้อม เพื่อลดมลพิษทางน้ำ ให้สอดคล้องกับการทำ เกษตรกรรม	สส. สผ. คพ. กวก.	
					- จัดทำคู่มือติดตามและประเมินผล ปัญหามลพิษทางน้ำจากภาคเกษตร	คพ. อปท.	

ปัญหา		มาตรการ					
		ใช้สิ่งก่อสร้าง	หน่วยงาน รับผิดชอบ	หมายเหตุ	ไม่ใช้สิ่งก่อสร้าง	หน่วยงานรับผิดชอบ	หมายเหตุ
					- ส่งเสริมและสนับสนุนให้ เกษตรกรใช้ปุ๋ยอินทรีย์ ปุ๋ยชีวภาพ แทนการใช้ปุ๋ยเคมีเพื่อลดปัญหา มลพิษ	คพ. อปท. สด. กวก. กพด.	
					- ส่งเสริมและสนับสนุน กระบวนการผลิตที่ลดการใช้ วัตถุดิบและพลังงานที่ก่อให้เกิด ของเสียและมลพิษ ตลอดจนการ พัฒนาให้เกษตรกรมีความรู้ความ เข้าใจเรื่องการใช้ปุ๋ยอย่างมี ประสิทธิภาพเหมาะสมกับชนิด ของพืชและลักษณะของดิน	อปท. คพ. ชผ. สด. กวก. สก. กพด. อจน.	
	4.2 ภาค อุตสาหกรรม	- จัดให้มีระบบ บำบัดน้ำเสียรวม	อปท. สด.		- ปรับปรุงมาตรฐานควบคุมการ ระบายน้ำเสียจากโรงงาน อุตสาหกรรมให้เข้มงวดขึ้นรวมทั้ง ติดตามตรวจสอบและเข้มงวดใน การบังคับใช้กฎหมาย ควบคุมการ ระบายน้ำทิ้ง ให้เป็นไปตามที่ กฎหมายกำหนด	อปท. กรอ. คพ.	

ปัญหา		มาตรการ					
		ใช้สิ่งก่อสร้าง	หน่วยงาน รับผิดชอบ	หมายเหตุ	ไม่ใช้สิ่งก่อสร้าง	หน่วยงานรับผิดชอบ	หมายเหตุ
		- พื้นฟูและ ปรับปรุงระบบ บำบัดน้ำเสียรวมที่ มีการก่อสร้างแล้ว	อปท. สด.คพ. กรอ. อจน.		- กำหนดให้โรงงานอุตสาหกรรม ที่มีมลพิษสูงต้องตั้งอยู่ในนิคม อุตสาหกรรมและเขตประกอบการ อุตสาหกรรมเพื่อให้สามารถ ควบคุมและจัดการมลพิษที่เกิดขึ้น ได้อย่างเหมาะสม	อปท. อจน. กรอ. คพ. ยผ.	
	4.3 ชุมชนและ ร้านอาหาร	- กำหนดให้ บ้านเรือนและ อาคารทุกประเภท มีการจัดการน้ำเสีย เบื้องต้นด้วยการ ติดตั้งถังดักไขมัน หรือระบบบำบัดน้ำ เสีย	อปท. ยผ. สด.		- กำหนดหลักเกณฑ์เพื่อให้มีการ ติดตั้งระบบบำบัดน้ำเสีย ณ แหล่งกำเนิด เริ่มจากบ้านเรือน ร้านอาหารและอาคารปลูก สร้างใหม่	อปท. ยผ. สด.	

ปัญหา		มาตรการ					
		ใช้สิ่งก่อสร้าง	หน่วยงาน รับผิดชอบ	หมายเหตุ	ไม่ใช้สิ่งก่อสร้าง	หน่วยงานรับผิดชอบ	หมายเหตุ
		- ก่อสร้างระบบ บำบัดน้ำเสียรวม ในพื้นที่วิกฤติโดย พิจารณารูปแบบให้ สอดคล้องกับ สภาพปัญหาของ ชุมชนและ สถานภาพของ คุณภาพแหล่งน้ำ	อปท. คพ. อจน. สส. สด.		- สนับสนุนการให้ความรู้ในการ ดูแลบำรุงรักษาระบบบำบัดน้ำเสีย ของชุมชน	อปท. สด. คพ. อจน. สส.	
					- การปรับปรุงด้านกฎหมายและ ข้อกำหนด กฎระเบียบต่าง ๆ	อปท. คพ. อจน. สด.	
					- สนับสนุนท้องถิ่นให้มีระบบการ จัดเก็บค่าบริการบำบัดน้ำเสียเพื่อให้ มีรายได้ในการดูแลบำรุงรักษาและ ขยายพื้นที่บริการบำบัดน้ำเสีย	อปท. คพ. อจน. สด.	
					- การศึกษาวิจัยพัฒนา อบรม เผยแพร่และให้ความรู้	อปท. คพ. อจน. สส. สด.	
					- รณรงค์ประชาสัมพันธ์และ เผยแพร่ข้อมูลข่าวสาร	อปท. คพ. อจน. สส. สด.	

ปัญหา		มาตรการ					
		ใช้สิ่งก่อสร้าง	หน่วยงาน รับผิดชอบ	หมายเหตุ	ไม่ใช้สิ่งก่อสร้าง	หน่วยงานรับผิดชอบ	หมายเหตุ
					- ส่งเสริมและสนับสนุนการมีส่วนร่วมในทุกภาคส่วน	อปท. กพ. อจน. สส. สถ.	
	4.4 การท่องเที่ยว	- ก่อสร้างระบบบำบัดน้ำเสียรวมในแหล่งท่องเที่ยวที่สำคัญโดยพิจารณารูปแบบให้สอดคล้องกับสภาพพื้นที่ ปัญหาของชุมชนและสถานภาพของคุณภาพแหล่งน้ำ	คพ. อปท.		- การกำหนดปริมาณนักท่องเที่ยวให้เหมาะสมและสอดคล้องกับแหล่งท่องเที่ยว	ททท. อปท. อส. ปม.	

หลักเกณฑ์และกรอบแนวทางในการอนุรักษ์ฟื้นฟูแหล่งน้ำและพื้นที่ชุ่มน้ำประเภท แม่น้ำ ลำคลอง

1. หลักเกณฑ์และกรอบแนวทางเบื้องต้น

(1) ทำการกำหนดขอบเขตแม่น้ำ ลำคลองให้ชัดเจนเพื่อการอนุรักษ์และใช้ประโยชน์ โดยใช้มาตรการทางกฎหมาย แรงจูงใจ และส่งเสริมให้มีการปฏิบัติ เช่น ออกหนังสือสำคัญสำหรับที่หลวง เป็นต้น

(2) เสริมสร้างการมีส่วนร่วมของผู้มีส่วนเกี่ยวข้องทั้งภาครัฐ ภาคประชาชนและผู้มีส่วนได้ส่วนเสียในพื้นที่ใกล้เคียงแม่น้ำ ลำคลอง

(3) การทำเขื่อนป้องกันตลิ่งหรืออาคารทางวิศวกรรมควรมีความกลมกลืนกับสภาพธรรมชาติ

(4) การดูแลทรายหรือขุดลอกแม่น้ำ ลำคลอง ต้องคำนึงถึงผลกระทบต่อความมั่นคงของตลิ่ง

(5) มีมาตรการควบคุมสิ่งก่อสร้างที่สร้างขวางแม่น้ำ ลำคลอง

(6) การก่อสร้างท่าเทียบเรือหรือสิ่งก่อสร้างรุกล้ำลงในแม่น้ำ ลำคลอง จะต้องมีการกำหนดหลักเกณฑ์ที่ชัดเจน

(7) การวางแผนการอนุรักษ์ ฟื้นฟู แม่น้ำ ลำคลอง ต้องคำนึงถึงมิติทางศิลปะ วัฒนธรรมท้องถิ่น ตลอดจนวิถีชีวิตและสังคมท้องถิ่น

2. มาตรการแก้ไขปัญหา

(1) มาตรการการใช้สิ่งก่อสร้าง เป็นมาตรการที่จะต้องอาศัยการออกแบบ และก่อสร้างอาคารสิ่งก่อสร้างทางวิศวกรรมเพื่อการควบคุม ป้องกันและฟื้นฟูสภาพทางกายภาพของแหล่งน้ำและพื้นที่ชุ่มน้ำ ทั้งนี้สิ่งก่อสร้างจะต้องเน้นความสอดคล้องกับระบบนิเวศ การดำเนินโครงการพัฒนาในพื้นที่ชุ่มน้ำประเภทแม่น้ำ ลำคลอง หากเข้าข่ายประเภท ขนาดโครงการที่ต้องดำเนินการจัดทำรายงานการ

วิเคราะห์ผลกระทบสิ่งแวดล้อม ตามพระราชบัญญัติส่งเสริมและรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อมแห่งชาติ พ.ศ. 2535 และกฎหมายหรือมติคณะรัฐมนตรีที่เกี่ยวข้อง ผู้รับผิดชอบหรือเจ้าของโครงการจะต้องดำเนินการตามที่กฎหมาย ระเบียบกำหนดไว้

(2) มาตรการไม่ใช่สิ่งก่อสร้าง เป็นการกำหนดกฎเกณฑ์ ระเบียบและการบังคับใช้กฎหมาย การสร้างมาตรการทางสังคม ตลอดจนการสร้างความรู้ความเข้าใจถึงการบริหารจัดการแหล่งน้ำและพื้นที่ชุ่มน้ำ แก่ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียในบริเวณแม่น้ำ ลำคลอง และสร้างเครือข่ายในการดูแลรักษาแหล่งน้ำและพื้นที่ชุ่มน้ำอย่างเป็นรูปธรรม

(3) การจัดกลุ่มของสภาพปัญหาที่เกิดขึ้นในแหล่งน้ำและพื้นที่ชุ่มน้ำ เพื่อกำหนดมาตรการให้ เป็นไปในทิศทางเดียวกัน โดยคำนึงถึงแนวทางหลัก 5 ข้อ คือ การป้องกันตลิ่ง การขุดลอกและปรับปรุงภูมิ ทัศน์ การกำจัดวัชพืชน้ำ การสร้างสิ่งก่อสร้างในแม่น้ำ ลำคลอง และคุณภาพน้ำ

รายละเอียดของมาตรการแก้ไขปัญหาแหล่งน้ำและพื้นที่ชุ่มน้ำประเภทแม่น้ำ ลำคลอง ปรากฏตามตารางที่ 2

ตารางที่ 2 มาตรการในการแก้ไขปัญหาแหล่งน้ำและพื้นที่ชุ่มน้ำประเภทแม่น้ำ ลำคลอง

ปัญหา		มาตรการ					
		ใช้สิ่งก่อสร้าง	หน่วยงานรับผิดชอบ	หมายเหตุ	ไม่ใช้สิ่งก่อสร้าง	หน่วยงานรับผิดชอบ	หมายเหตุ
1.การ ป้องกันตลิ่ง		- การสร้างเขื่อน พนังกั้นน้ำริมตลิ่งโดยลดการใช้โครงสร้างแข็งและออกแบบให้สอดคล้องหรือกลมกลืนกับสภาพธรรมชาติ	จท. ชป. ทน. ยผ. ปภ. อปท.	สผ.(2548) จัดทำคู่มือเสริมสร้าง ความเข้าใจเกี่ยวกับแนวทางและรูปแบบพนังกั้นน้ำที่เหมาะสมเพื่อรักษา สภาพแวดล้อม แม่น้ำ คู คลอง	- จัดทำโครงการอนุรักษ์ดินและน้ำ ส่งเสริมการปลูกพืชป้องกันการชะล้างหน้าดิน เช่น หญ้าแฝก	กพด. จท. อปท. กสก.	
		- ก่อสร้างรอกเปลี่ยนแนวกระแสน้ำ	จท. อปท.		- ห้ามการตัดทรายใกล้บริเวณตลิ่งพัง	อปท. จท.	
		- ขุดลอกจุดตื้นเขินฝั่งตรงข้าม/ขุดลอกเปลี่ยนแนวร่องน้ำ	จท. ชป. ทน. อปท.		- ศึกษารูปแบบเขื่อน พนังกั้นน้ำริมตลิ่งที่เหมาะสมสอดคล้องกับสภาพธรรมชาติ	จท. ทน. ชป.	

ปัญหา		มาตรการ					
		ใช้สิ่งก่อสร้าง	หน่วยงานรับผิดชอบ	หมายเหตุ	ไม่ใช้สิ่งก่อสร้าง	หน่วยงานรับผิดชอบ	หมายเหตุ
2.การคืนเงิน และ ปรับปรุงภูมิ ทัศน์	2.1 การคืนเงิน	- ให้มีการขุดลอก แม่น้ำ ลำคลองที่มี การคืนเงินและกำจัด วัชพืชอย่างสม่ำเสมอ เพื่อให้สามารถ กลับมาใช้ประโยชน์ ตามบทบาทหน้าที่ ทางนิเวศวิทยาและ อุทกวิทยาโดย คำนึงถึงหลักทาง วิศวกรรม ระบบ นิเวศและสิ่งแวดล้อม	จท. ทน. อปท. ปก. ชล.	จัดทำคู่มือการ ขุดลอกทาง วิศวกรรม สำหรับ โครงการ อนุรักษ์ฟื้นฟู แหล่งน้ำและ พื้นที่ชุ่มน้ำ	- ศึกษาผลกระทบ สิ่งแวดล้อมและมาตรการ ป้องกัน แก้ไขปัญหาจาก การขุดตัก คูศทรายและ ขุดลอกแม่น้ำ	จท. ทน. อปท. ปก. สด. ชล.	1.ดำเนินการตาม มาตรการ หลัก เกณฑ์ แนวทางการฟื้นฟู สภาพแวดล้อมในพื้นที่ ขุด ตักและคูศทราย (กรมทรัพยากรน้ำ) 2. สผ.,2548 จัดทำคู่มือ แนวทางการลด ผลกระทบสิ่งแวดล้อม จากการขุด ตักและคูศ ทราย
	2.2 การปรับปรุงภูมิ ทัศน์ริมแม่น้ำ ลำ คลอง	- ปรับปรุงพื้นที่ว่าง และพื้นที่สาธารณะ ริมน้ำโดยปรับสภาพ ภูมิทัศน์ให้เป็นพื้นที่ สีเขียวของชุมชน	อปท.		- ให้มีการศึกษาและจัดทำ แผนกายภาพ ออกแบบ ภูมิทัศน์บริเวณโดยรอบ	ทน. ปก. จท.	1.สอดคล้องกับมติ คณะรัฐมนตรี เมื่อวันที่ 3 พฤศจิกายน 2552 2. กรมทรัพยากรน้ำ (2552) จัดทำคู่มือการ ออกแบบภูมิ สถาปัตยกรรม เบื้องต้น โครงการ อนุรักษ์ฟื้นฟูแหล่งน้ำ

ปัญหา		มาตรการ					
		ใช้สิ่งก่อสร้าง	หน่วยงานรับผิดชอบ	หมายเหตุ	ไม่ใช้สิ่งก่อสร้าง	หน่วยงานรับผิดชอบ	หมายเหตุ
		- จัดทำแนวเขตทาง ธรรมชาติเพื่อรักษา ระบบนิเวศแม่น้ำ ลำ คลอง เช่น การปลูก ไม้ยืนต้นเป็นแนวเขต	หน่วยงานเจ้าของ พื้นที่และหน่วยงานที่ รับผิดชอบแหล่งน้ำ		- ทบสวน/ปรับปรุงแก้ไข และบังคับใช้ข้อกำหนด ที่เกี่ยวข้องกับการใช้ ประโยชน์ที่ดิน เช่น พรบ. ควบคุมอาคาร ผังเมือง พื้นที่ปฏิรูปที่ดิน การจัด รูปที่ดิน และพื้นที่ คุ้มครองสิ่งแวดล้อม	จท. ยผ. ทน. ทด.	
		- ปรับปรุงฟื้นฟูและ จัดสภาพแวดล้อม บริเวณแหล่ง ศิลปกรรมที่สำคัญ ริมน้ำให้เหมาะสม เพื่อเสริมคุณค่าของ โบราณสถานหรือ แหล่งโบราณคดี	ศก. อปท. ยผ.		- ให้มีการจัดทำรายงาน การวิเคราะห์ผลกระทบ สิ่งแวดล้อมสำหรับ โครงการพัฒนาที่มี แนวโน้มจะก่อให้เกิด การเปลี่ยนแปลงระบบ นิเวศพื้นที่ชุ่มน้ำที่มีความ สำคัญระดับนานาชาติ และระดับชาติ	หน่วยงานเจ้าของ โครงการ	สอดคล้องกับมติ คณะรัฐมนตรี เมื่อวันที่ 3 พฤศจิกายน 2552

ปัญหา		มาตรการ					
		ใช้สิ่งก่อสร้าง	หน่วยงานรับผิดชอบ	หมายเหตุ	ไม่ใช้สิ่งก่อสร้าง	หน่วยงานรับผิดชอบ	หมายเหตุ
					- ศึกษา สำรวจและวิเคราะห์ สถานภาพของระบบนิเวศ ลำน้ำ แหล่งน้ำริมฝั่ง เพื่อจัดลำดับความสำคัญในการดำเนินการอนุรักษ์ฟื้นฟูและแก้ไขปัญหา	ทน. ศผ.	
					- กำหนดขอบเขตของพื้นที่ริมแม่น้ำ ลำคลองที่จะอนุรักษ์และพัฒนาสภาพแวดล้อมให้ชัดเจน	จท. ชผ. ทน. ทด.	สอดคล้องกับนโยบายอนุรักษ์และพัฒนาสภาพแวดล้อมแม่น้ำ คูคลอง
					- เชิญชวนให้ประชาชนที่อยู่อาศัยตามริมแม่น้ำ ลำคลอง ปลูกไม้ดอกบริเวณหน้าบ้านและปลูกไม้ประจำถิ่นริมตลิ่งลำคลอง (โครงการหน้าบ้านนำมอง)	จท. ชป. อปท. ทน. สอ. ปก.	

ปัญหา		มาตรการ					
		ใช้สิ่งก่อสร้าง	หน่วยงานรับผิดชอบ	หมายเหตุ	ไม่ใช้สิ่งก่อสร้าง	หน่วยงานรับผิดชอบ	หมายเหตุ
3. การกำจัด วัชพืชน้ำ		- กำจัดวัชพืชน้ำโดยใช้เครื่องจักรและแรงงานคน	จท. ชป. ยผ. ทน. อปท. ปก.		- การกำจัดพื้นที่การขยายพันธุ์ของวัชพืชน้ำ	อปท. จท.	
					- การส่งเสริมโครงการนำวัชพืชน้ำไปใช้ประโยชน์ เช่น ทำปุ๋ย เพาะเห็ด ผลิตถักรวม	อปท. จท. กพค. สด.	
					- สร้างจิตสำนึกให้ประชาชนที่อาศัยอยู่ตามริมแม่น้ำ ลำคลอง ช่วยดูแลและกำจัดวัชพืชน้ำบริเวณหน้าบ้านตัวเอง	อปท. จท. สด.	
4. การสร้าง สิ่งก่อสร้าง ในแม่น้ำ ลำ คลอง		- กำหนดหลักเกณฑ์การออกแบบและมาตรการในการควบคุมสิ่งก่อสร้างในแม่น้ำ ลำคลอง เช่น สะพาน ท่าเทียบเรือ	จท. อปท. ชป. ปก.		- ให้มีการจัดทำรายงานการวิเคราะห์ผลกระทบสิ่งแวดล้อม ล้อมสำหรับโครงการพัฒนาที่มีแนวโน้มจะก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงระบบนิเวศพื้นที่ชุ่มน้ำที่มีความสำคัญระดับนานาชาติ และระดับชาติ	หน่วยงานเจ้าของโครงการ	

ปัญหา		มาตรการ					
		ใช้สิ่งก่อสร้าง	หน่วยงานรับผิดชอบ	หมายเหตุ	ไม่ใช้สิ่งก่อสร้าง	หน่วยงานรับผิดชอบ	หมายเหตุ
					- ทบตวน/ปรับปรุง/แก้ไข และ บังคับใช้ข้อกฎหมาย ที่เกี่ยวข้องในการควบคุม กิจกรรมหรือสิ่งก่อสร้าง ที่มีผลกระทบต่อแม่น้ำ ลำคลอง	อส. ปม. อปท. ทค. ยผ. จท.	
					- สนับสนุนให้องค์กร ปกครองส่วนท้องถิ่น ร่วมกับชุมชนในการ กำหนดข้อบังคับ ข้อบัญญัติท้องถิ่นเพื่อ ควบคุมการใช้ประโยชน์ จากแหล่งน้ำและพื้นที่ชุ่ม น้ำ	ยผ. อปท.	
					- จัด zoning การก่อสร้าง ทำเทียบเรือในแม่น้ำ ลำ คลอง	จท. อปท.	

ปัญหา		มาตรการ					
		ใช้สิ่งก่อสร้าง	หน่วยงาน รับผิดชอบ	หมายเหตุ	ไม่ใช้สิ่งก่อสร้าง	หน่วยงานรับผิดชอบ	หมายเหตุ
5. คุณภาพ น้ำ	5.1 ภาค เกษตรกรรม	- จัดให้มีระบบ รวบรวมและบำบัด น้ำเสียสำหรับที่ ราบลุ่มขนาดใหญ่ เนื่องจากเมื่อถึงฤดู แล้งที่ราบลุ่มยังมี น้ำขังซึ่งเป็นจุด ศูนย์รวมของ สารพิษจากยา ปราบศัตรูพืช ยาฆ่า แมลงที่เหลือใช้ และถูกชะล้างไหล มารวมกัน	คพ.		- ดำเนินการออกประกาศกำหนด มาตรฐานเพื่อควบคุมการระบาย น้ำทิ้งจากปศุสัตว์และการ เพาะเลี้ยงสัตว์น้ำและติดตาม ตรวจสอบการบังคับใช้กฎหมาย เพื่อควบคุมการระบายน้ำทิ้งให้ เป็นไปตามมาตรฐาน	อปท. คพ. สส. กศ.	
					- พัฒนาหลักเกณฑ์ด้าน สิ่งแวดล้อม เพื่อลดมลพิษทางน้ำ ให้สอดคล้องกับการทำ เกษตรกรรม	สส. สผ. คพ. กวก.	
					- จัดทำคู่มือติดตามและประเมินผล ปัญหามลพิษทางน้ำจากภาคเกษตร	คพ. อปท.	

ปัญหา		มาตรการ					
		ใช้สิ่งก่อสร้าง	หน่วยงาน รับผิดชอบ	หมายเหตุ	ไม่ใช้สิ่งก่อสร้าง	หน่วยงานรับผิดชอบ	หมายเหตุ
					- ส่งเสริมและสนับสนุนให้ เกษตรกรใช้ปุ๋ยอินทรีย์ ปุ๋ยชีวภาพ แทนการใช้ปุ๋ยเคมีเพื่อลดปัญหา มลพิษ	คพ. อปท. สด. กวก.	
					- ส่งเสริมและสนับสนุน กระบวนการผลิตที่ลดการใช้ วัตถุดิบและพลังงานที่ก่อให้เกิด ของเสียและมลพิษ ตลอดจนการ พัฒนาให้เกษตรกรมีความรู้ความ เข้าใจเรื่องการใช้ปุ๋ยอย่างมี ประสิทธิภาพเหมาะสมกับชนิด ของพืชและลักษณะของดิน	อปท. คพ. ชผ. สด. กวก. สก. กพด. อจน.	
	5.2 ภาค อุตสาหกรรม	- จัดให้มีระบบ บำบัดน้ำเสียรวม	อปท. สด.		- ปรับปรุงมาตรฐานควบคุมการ ระบายน้ำเสียจากโรงงาน อุตสาหกรรมให้เข้มงวดขึ้นรวมทั้ง ติดตามตรวจสอบและเข้มงวดใน การบังคับใช้กฎหมาย ควบคุมการ ระบายน้ำทิ้ง ให้เป็นไปตามที่ กฎหมายกำหนด	อปท. กรอ. คพ.	

ปัญหา		มาตรการ					
		ใช้สิ่งก่อสร้าง	หน่วยงาน รับผิดชอบ	หมายเหตุ	ไม่ใช้สิ่งก่อสร้าง	หน่วยงานรับผิดชอบ	หมายเหตุ
		- พื้นฟูและ ปรับปรุงระบบ บำบัดน้ำเสียรวมที่ มีการก่อสร้างแล้ว	อปท. สด.คพ. กรอ. อจน.		- กำหนดให้โรงงานอุตสาหกรรม ที่มีมลพิษสูงต้องตั้งอยู่ในนิคม อุตสาหกรรมและเขตประกอบการ อุตสาหกรรมเพื่อให้สามารถ ควบคุมและจัดการมลพิษที่เกิดขึ้น ได้อย่างเหมาะสม	อปท. อจน. กรอ. คพ. ยผ.	
	5.3 ชุมชนและ ร้านอาหาร	- กำหนดให้ บ้านเรือนและ อาคารทุกประเภท มีการจัดการน้ำเสีย เบื้องต้นด้วยการ ติดตั้งถังดักไขมัน หรือระบบบำบัดน้ำ เสีย	อปท. คพ. ยผ. สด.		- กำหนดหลักเกณฑ์เพื่อให้มีการ ติดตั้งระบบบำบัดน้ำเสีย ณ แหล่งกำเนิด เริ่มจากบ้านเรือน ร้านอาหารและอาคารปลูก สร้างใหม่	อปท. คพ. ยผ. สด.	

ปัญหา		มาตรการ					
		ใช้สิ่งก่อสร้าง	หน่วยงาน รับผิดชอบ	หมายเหตุ	ไม่ใช้สิ่งก่อสร้าง	หน่วยงานรับผิดชอบ	หมายเหตุ
		- ก่อสร้างระบบ บำบัดน้ำเสียรวม ในพื้นที่วิกฤติโดย พิจารณารูปแบบให้ สอดคล้องกับ สภาพปัญหาของ ชุมชนและ สถานภาพของ คุณภาพแหล่งน้ำ	อปท. คพ. อจน. สส. สด.		- สนับสนุนการให้ความรู้ในการ ดูแลบำรุงรักษาระบบบำบัดน้ำเสีย ของชุมชน	อปท. สด. คพ. อจน. สส.	
					- การปรับปรุงด้านกฎหมายและ ข้อกำหนด กฎระเบียบต่าง ๆ	อปท. คพ. อจน. สด.	
					- สนับสนุนท้องถิ่นให้มีระบบการ จัดเก็บค่าบริการบำบัดน้ำเสียเพื่อให้ มีรายได้ในการดูแลบำรุงรักษาและ ขยายพื้นที่บริการบำบัดน้ำเสีย	อปท. คพ. อจน. สด.	
					- การศึกษาวิจัยพัฒนา อบรม เผยแพร่และให้ความรู้	อปท. คพ. อจน. สส. สด.	
					- รณรงค์ประชาสัมพันธ์และ เผยแพร่ข้อมูลข่าวสาร	อปท. คพ. อจน. สส. สด.	

ปัญหา		มาตรการ					
		ใช้สิ่งก่อสร้าง	หน่วยงาน รับผิดชอบ	หมายเหตุ	ไม่ใช้สิ่งก่อสร้าง	หน่วยงานรับผิดชอบ	หมายเหตุ
					- ส่งเสริมและสนับสนุนการมีส่วนร่วมในทุกภาคส่วน	อปท. คพ. อจน. สส. สถ.	
	5.4 การท่องเที่ยว	- ก่อสร้างระบบบำบัดน้ำเสียรวมในแหล่งท่องเที่ยวที่สำคัญโดยพิจารณารูปแบบให้สอดคล้องกับสภาพพื้นที่ ปัญหาของชุมชนและสถานภาพของคุณภาพแหล่งน้ำ	คพ. อปท.		- การกำหนดปริมาณนักท่องเที่ยวให้เหมาะสมและสอดคล้องกับแหล่งท่องเที่ยว	ททท. อปท. อส. ปม.	

ดัชนีคำย่อ

อส.	กรมอุทยานแห่งชาติสัตว์ป่าและพันธุ์พืช
ปม.	กรมป่าไม้
อปท.	องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น
กพด.	กรมพัฒนาที่ดิน
กสก.	กรมส่งเสริมการเกษตร
สส.	กรมส่งเสริมคุณภาพสิ่งแวดล้อม
กปม.	กรมประมง
พช.	กรมพัฒนาชุมชน
กวก.	กรมวิชาการเกษตร
ยผ.	กรมโยธาธิการและผังเมือง
คพ.	กรมควบคุมมลพิษ
กรอ.	กรมโรงงานอุตสาหกรรม
ทด.	กรมที่ดิน
ธน.	กรมธนารักษ์
กปศ.	กรมปศุสัตว์
กศก.	กรมศุลกากร
ศธ.	กระทรวงศึกษาธิการ
สผ.	สำนักงานนโยบายและแผนทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม
ททท.	การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย
จท.	กรมเจ้าท่า
ชป.	กรมชลประทาน
ปก.	กรมป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย
อจน.	องค์การกำจัดน้ำเสีย
สงป.	สำนักงบประมาณ
ทน.	กรมทรัพยากรน้ำ
สธ.	กรมส่งเสริมการปกครองส่วนท้องถิ่น
ศก.	กรมศิลปากร

คำสั่งคณะกรรมการทรัพยากรน้ำแห่งชาติ

ที่ ๑๑/๒๕๕๐

เรื่อง แต่งตั้งคณะกรรมการจัดทำแผนการอนุรักษ์ พื้นที่แหล่งน้ำและพื้นที่ชุ่มน้ำ

เพื่อให้การเสนอแนะนโยบาย แผนงานและแผนปฏิบัติการเกี่ยวกับการบริหารทรัพยากรน้ำต่อคณะรัฐมนตรี และเป็นการทำงานกับส่วนราชการ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น หรือคณะกรรมการอื่นที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินการด้านสิ่งแวดล้อม ในการกำหนดแนวทางการจัดการสิ่งแวดล้อมในการบริหารทรัพยากรน้ำ เป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ

อาศัยอำนาจตามความในข้อ ๑๐ (๑๐) ของระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรีว่าด้วยการบริหารทรัพยากรน้ำแห่งชาติ พ.ศ.๒๕๕๐ และคำสั่งนายกรัฐมนตรี ที่ ๒๔๕/๒๕๕๐ ลงวันที่ ๕ ตุลาคม ๒๕๕๐ จึงแต่งตั้งคณะกรรมการจัดทำแผนการอนุรักษ์พื้นที่แหล่งน้ำและพื้นที่ชุ่มน้ำ โดยมีองค์ประกอบและอำนาจหน้าที่ ดังต่อไปนี้

๑. องค์ประกอบ

๑.๑ นายอภิชาติ อนุกุลอำไพ	ประธานอนุกรรมการ
๑.๒ รองอธิบดีกรมทรัพยากรน้ำที่ได้รับมอบหมาย	รองประธานอนุกรรมการ
๑.๓ ผู้แทนสำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ	อนุกรรมการ
๑.๔ ผู้แทนกรมชลประทาน	อนุกรรมการ
๑.๕ ผู้แทนกรมประมง	อนุกรรมการ
๑.๖ ผู้แทนกรมพัฒนาที่ดิน	อนุกรรมการ
๑.๗ ผู้แทนกรมการขนส่งทางน้ำและพาณิชยนาวี	อนุกรรมการ
๑.๘ ผู้แทนกรมควบคุมมลพิษ	อนุกรรมการ
๑.๙ ผู้แทนกรมทรัพยากรทางทะเลและชายฝั่ง	อนุกรรมการ
๑.๑๐ ผู้แทนกรมส่งเสริมคุณภาพสิ่งแวดล้อม	อนุกรรมการ
๑.๑๑ ผู้แทนกรมอุทยานแห่งชาติ สัตว์ป่าและพันธุ์พืช	อนุกรรมการ
๑.๑๒ ผู้แทนสำนักงานนโยบายและแผนทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม	อนุกรรมการ
๑.๑๓ ผู้แทนกรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่น	อนุกรรมการ

/๑.๑๔ นายสุรพล...

๑.๑๔ นายสุรพล ดวงแข	อนุกรรมการ
๑.๑๕ ผู้อำนวยการสำนักอนุรักษ์และฟื้นฟูแหล่งน้ำ
กรมทรัพยากรน้ำ	อนุกรรมการและเลขานุการ
๑.๑๖ ผู้อำนวยการส่วนนโยบายและแผน
สำนักนโยบายและแผนทรัพยากรน้ำ กรมทรัพยากรน้ำ	อนุกรรมการและผู้ช่วยเลขานุการ
๑.๑๗ ผู้อำนวยการส่วนเทคโนโลยีและมาตรฐาน
สำนักอนุรักษ์และฟื้นฟูแหล่งน้ำ กรมทรัพยากรน้ำ	อนุกรรมการและผู้ช่วยเลขานุการ

๒. อำนาจหน้าที่

๒.๑ กำหนดแผนแม่บทและกรอบแนวทางการจัดการอนุรักษ์ฟื้นฟูแหล่งน้ำและพื้นที่ชุ่มน้ำ เพื่อการบริหารร่วมกันระหว่างหน่วยงานที่เกี่ยวข้องและองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ให้เป็นรูปแบบและทิศทางเดียวกัน

๒.๒ กำหนดหลักเกณฑ์และรูปแบบมาตรฐานในการอนุรักษ์ฟื้นฟูแหล่งน้ำและพื้นที่ชุ่มน้ำ ให้สอดคล้องกับสภาพพื้นที่

๒.๓ ติดตามผลการดำเนินการ โครงการ รวมทั้งการเสนอแนะแก้ไขปัญหาอุปสรรคในการดำเนินงานให้บรรลุเป้าหมาย

๒.๔ เชิญผู้แทนส่วนราชการ รัฐวิสาหกิจและหน่วยงานอื่น ๆ มาให้ข้อมูล ข้อเท็จจริง เอกสารหรือให้ข้อคิดเห็นได้ตามความจำเป็น

๒.๕ แต่งตั้งคณะทำงาน เพื่อช่วยเหลือในการปฏิบัติงานได้ตามความจำเป็นและเหมาะสม

๒.๖ ปฏิบัติการอื่นใดตามที่คณะกรรมการทรัพยากรน้ำแห่งชาติมอบหมาย

ทั้งนี้ ตั้งแต่บัดนี้เป็นต้นไป

สั่ง ณ วันที่ ๑๓ พฤศจิกายน พ.ศ. ๒๕๕๐

(นายโฆสิต ปั้นเปี่ยมรัษฎ์)

รองนายกรัฐมนตรี

ประธานกรรมการทรัพยากรน้ำแห่งชาติ

คณะผู้จัดทำ

คณะที่ปรึกษา

1. นายจตุพร บุรุษพัฒน์	อธิบดีกรมทรัพยากรน้ำ
2. นายนิวัติชัย กัมภีร์	รองอธิบดีกรมทรัพยากรน้ำ
3. นายชัยพร ศิริพรไพบุลย์	รองอธิบดีกรมทรัพยากรน้ำ
4. นายอภิชาติ อนุกุลอำไพ	ประธานอนุกรรมการจัดทำแผนการอนุรักษ์และฟื้นฟูแหล่งน้ำ
และพื้นที่ชุ่มน้ำ
5. นายสันต์ เข็มประสิทธิ์	ผู้เชี่ยวชาญด้านทรัพยากรน้ำ

ผู้จัดทำ

คณะอนุกรรมการจัดทำแผนการอนุรักษ์และฟื้นฟูแหล่งน้ำ
และพื้นที่ชุ่มน้ำ ตามคำสั่ง คณะกรรมการทรัพยากรน้ำ
แห่งชาติที่ 11/2550 ลงวันที่ 13 พฤศจิกายน พ.ศ. 2550

คณะทำงาน

1. นายสมนึก สุขช่วย	ผู้อำนวยการสำนักอนุรักษ์และฟื้นฟูแหล่งน้ำ
2. นายฉลอง ศิริยอดเส	ผู้อำนวยการส่วนเทคโนโลยีและมาตรฐาน
สำนักอนุรักษ์และฟื้นฟูแหล่งน้ำ
3. นายอำมาตย์ สุธรรมจรัส	ผู้เชี่ยวชาญเฉพาะด้านระบบการอนุรักษ์และ
ฟื้นฟูแหล่งน้ำ สำนักอนุรักษ์และฟื้นฟูแหล่งน้ำ
4. นางวลิตา ชวนขยัน	ผู้อำนวยการส่วนบริหารจัดการสิ่งแวดล้อมทรัพยากรน้ำ
สำนักอนุรักษ์และฟื้นฟูแหล่งน้ำ
5. นางกานดา คุประเสริฐ	วิศวกรโยธาชำนาญการ
6. นายองอาจ วราอัศวปติ	วิศวกรโยธาชำนาญการ
7. นางภาวดี พลับแก้ว	นักวิทยาศาสตร์ชำนาญการ
8. นายธีระชฎ นุญสิทธิ	วิศวกรโยธาชำนาญการ
9. น.ส.พัชรี พูลเกิด	วิศวกรโยธาปฏิบัติการ
10. นายวศิน แจ่มสากล	วิศวกรโยธาปฏิบัติการ
11. นายเฉลิมศักดิ์ สารใจ	วิศวกรโยธาปฏิบัติการ
12. นายอโนชา ชูชีพ	นายช่างโยธาปฏิบัติงาน
13. นายสมโภชน์ ยวงคำ	นายช่างโยธาปฏิบัติงาน
14. นางฉวีวรรณ รัตนจันทร์	พนักงานพิมพ์ดีด